

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA

WSTĘP	9
-------------	---

Rozdział I

NARODZINY IMPERIUM.....	13
-------------------------	----

1. Nastanie kalifatu	14
2. Narodziny szyizmu	20
3. Wielkie podboje	21
4. „Rewolucja abbasydzka”	26
5. Niespokojne początki abbasydzkiej dynastii	37

Rozdział II

Z AL-KUFY DO BAGDADU	45
----------------------------	----

1. „Szczodry” albo „Rozlewca krwi” pierwszy Abbasyda na tronie	45
2. Al-Mansur i Abu Muslim	48
3. Kalif Bogiem?	52
4. Wystąpienia Alidów. Wczesny szyizm	53
5. Ferment w obrębie dynastii. Spory o dziedziczenie.....	56
6. Założenie „Miasta Pokoju”, „Przybytku Zbawienia” — Bagdadu	58
7. Maghreb w stanie wrzenia.....	62
8. Irredenta Hiszpanii.....	64
9. W konflikcie z Cesarstwem Bizantyńskim i ludami Kaukazu	65
10. Zejście twórcy imperium — kalifa Al-Mansura	69

Rozdział III

BARMAKIDZI — PERSKA RODZINA WEZYRÓW	71
---	----

1. Kalifat Al-Mahdiego	71
2. Musa al-Hadi i awans Barmakidów.....	74
3. Rewolta Mukanny	77
4. Harun ar-Raszid i „panowanie rodu Barmaka”	81
5. Etap pierwszy „świętej wojny” z Bizancjum.....	87
6. Upadek Barmakidów	91

Rozdział IV

ZŁOTY WIEK ABBASYDÓW..... 97

1. Harun mecenasem kultury 97
2. Wrzenie Wschodu i apogeum wojen z Bizantyńczykami 100
3. Harun ar-Raszid, bilans rządów 104
4. Wojna domowa w centrum imperium. Epizod Muhammada ibn Ibrahima 110
5. Al-Mamun i wzrost wpływów irańskich 117
6. Rewolucja filozoficzno-polityczna — mutazyлизм 121
7. Ruch churramitów i wojen z Bizancjum ciąg dalszy 122
8. Pogrom churramitów i sprawa Al-Afszina 125
9. Turecka gwardia. Samarra nowa stolica 134

Rozdział V

NAJEMNICY U WŁADZY..... 139

1. Al-Mutawakkil — kalif Samarry 139
2. Polityka religijna Al-Mutawakkila 143
3. Próby reform wojska i armii..... 147
4. Krwawy zamach 149
5. Samowola najemników i przewroty na szczycie władzy 152
6. Początek ruchu czarnoskórych niewolników — Zandżów.
Upadek Al-Muhtadiego 161

Rozdział VI

TRZECH „ZAMYKAJĄCYCH” 163

1. Regencja Al-Muwaffaka 163
2. Ofensywa Zandżów 166
3. Zbuntowani irańscy wasale — Tahirydzi i Saffarydzi..... 173
4. Niepokoje w prowincjach 176
5. Przejściowa stabilizacja imperium za Al-Mutadida 189
6. Karmaci i isma'iliści 191

Rozdział VII

EPOKA DEKADENCJI 201

1. Al-Muktadir i supremacja wezyrów..... 201
2. Epizod Ibn al-Mutazza..... 202
3. Korupcja biurokracji..... 204
4. Załamanie ruchu karmatów 206
5. Herezja isma'ilitów i powstanie szyickiego kalifatu 208
6. Ofensywa karmatów i najazd na Al-Kabę 212

7. Kryzys budżetu	216
8. Zmierzch roli wezyrów i reaktywacja przewagi elit wojskowych	216
9. Irański partykularyzm.....	228
10. Przewroty dworskie.....	230
11. Bujidzi i Zijarydzi	237
12. Niespokojny Bagdad.....	242

Rozdział VIII

POD PERSKĄ DOMINACJĄ	249
----------------------------	-----

1. Sunnicki kalifat czy imperium Dajlamitów?.....	249
2. Dominacja Adud ad-Dauli	259
3. Kalifat figurantów.....	261
4. Rozkład imperium Bujidów.....	265

Rozdział IX

STAN ARABSKO-MUZUŁMAŃSKIEJ NAUKI I KULTURY (DO POŁ. XI W.)	275
---	-----

Rozdział X

W CIENIU SELDŻUCKICH SUŁTANÓW.....	319
------------------------------------	-----

1. Tughrilbek niechciany protektorem Abbasydów	319
2. Propaganda ismai'licka (fatymidska) w Iraku Arabskim i wystąpienie Al-Basasiriego	320
3. Pozorny sojusz — sułtan Tughrilbek i kalif Al-Ka'im	322
4. Przejściowy triumf Al-Basasiriego	324
5. Seldżucka dominacja nad kalifatem	328
6. Manzikert (Malazdirt) 19 VIII 1071 triumfem nad Bizancjum	330
7. Wezyr Nizam al-Mulk i próby rodzinnego aliansu	331
8. Pojawienie się krzyżowców.....	340
9. Meandry seldżuckiej polityki	343
10. Próby emancypacji abbasydzkiego dworu kalifów	347

Rozdział XI

WŁADCY MEZOPOTAMII.....	357
-------------------------	-----

1. „Wielki Seldżuk” Sandżar — seldżucki sułtanat Iraku — Abbasydzi	357
2. Zrzucenie nadzoru Seldżuków Iraku nad Bagdadem	359
3. Abbasydzi kontra seldżuccy władcy Iraku Perskiego	361
4. Al-Muktafi — „kalif bez sułtana”	363
5. Terytorialne rozszerzenie posiadłości Abbasydów w Iraku Arabskim....	365
6. Wzrost gospodarczej prosperity stolicy kalifów	367
7. Ildegizydzi i upadek sułtanatu Seldżuków Iraku	376

Rozdział XII

APOGEUM AN-NASIRA I POJAWIENIE SIĘ MONGOŁÓW 385

1. An-Nasir — kalif integrator..... 385
2. Nizarytów (asasynów) powrót do ortodoksji 388
3. Aspiracje Ildegizydów i ich wasali 389
4. Niebezpieczeństwo chorezmijskie 392
5. Dyplomacja abbasydzka i Mongołowie..... 396
6. Najazd Mongołów na imperium chorezmijskie..... 398
7. Rajd szacha chorezmijskiego Dżalal ad-Dina przez ziemie kalifatu 400

Rozdział XIII

KATASTROFA 415

1. Kulturowy renesans Bagdadu..... 415
2. Wczesne zagrożenie mongolskie w północnej Mezopotamii 418
3. Druga faza najazdów mongolskich na Bliskim Wschodzie 420
4. Duchowy prymat ostatniego Abbasydy..... 423
5. Antagonizmy na dworze w Bagdadzie 424
6. Ofensywa chana Hulagu na ziemie Iranu i Irak Arabski 426
7. Polityczna presja chana Hulagu na kalifa..... 430
8. Ofensywa na Bagdad 433
9. Wtargnięcie do stolicy Abbasydów i zagłada panującej dynastii kalifów... 437

Rozdział XIV

BAGDAD I CYWILIZACJA PÓŻNOABBASYDZKA..... 443

Rozdział XV

Z BAGDADU DO KAIRU I STAMBUŁU 475

1. Pseudokalifat Abbasydów w Kairze 1261–1517..... 475
2. Kalifacki prestiż sułtanów osmańskich 486
3. Sułtan osmański kalifem dla muzułmanów poza państwem tureckim.... 489
4. Turcja osmańska kalifatem dla sunnitów..... 490
5. Kalifackie aspiracje arabskich Haszymitów (Haszymidów)..... 494
6. Idea kalifatu we współczesnej doktrynie sunnickiej 496

BIBLIOGRAFIA..... 501

PRZYPISY..... 511

INDEKS..... 535